14/07/2021

Δέκα χρόνια Μεταπτυχιακές και Διδακτορικές Θεολογικές Σπουδές στην Κύπρο

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου

Του Καθηγητή Χρήστου Οικονόμου
τ. Προέδρου και Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης και Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας Πανεπιστημίου Λευκωσίας

1 Το όραμα για τις Θεολογικές Σπουδές στην Κύπρο

Όταν τον Μάιο του 2011 ξεκινήσαμε τις Θεολογικές Σπουδές στην Κύπρο, ως σήμερα 2021, θέσαμε ως στόχο να πραγματοποιήσουμε ένα προσωπικό χρέος εισαγωγής της επιστήμης της Θεολογίας στην ιδιαίτερη πατρίδα μας. Σκοπό είχαμε η Ακαδημαϊκή Θεολογία μέσα στον χώρο της Ορθόδοξης Εκκλησίας του νησιού να προσφέρει μια αναβάθμιση του θεολογικού επιπέδου κλήρου και λαού, αλλά παράλληλα να ανοίξουμε ένα διεπιστημονικό διάλογο της Θεολογίας με άλλες Επιστήμες. Έχουμε πολλές φορές διακηρύξει, ότι Θεολογία εκτός Εκκλησίας δεν υπάρχει, αλλά και Εκκλησία χωρίς Θεολογία δεν νοείται.

Όλη η Διοίκηση της Εκκλησίας της Κύπρου από τον Αρχιεπίσκοπο μέχρι τους Μητροπολίτες και Χωρεπισκόπους αποδέχθηκαν ασμένως την προσπάθειά μας, ενισχύοντάς την μάλιστα με υποτροφίες της Αρχιεπισκοπής και των Μητροπόλεων. Αυτό ήταν ένα προσωπικό μας όραμα, στο οποίο βοήθησαν Καθηγητές των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, οι οποίοι ανέλαβαν ευχαρίστως και με πολύ ζήλο τη διδασκαλία των μαθημάτων στους νέους μεταπτυχιακούς φοιτητές και τους υποψηφίους Διδάκτορες. Δύο αγαπημένοι Καθηγητές και φίλοι ο Νίκος Ζαχαρόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης, και ο Νίκος Νικολαΐδης, Ομότιμος Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών, μας συμπαραστάθηκαν και συμπορεύθηκαν μαζί μας: ο πρώτος μία τετραετία και ο δεύτερος μία δεκαετία. Στο διοικητικό μέρος αυτής της προσπάθειας συνέβαλε ουσιαστικά και ο Γενικός Γραμματέας και Επιστημονικός Συνεργάτης του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Λουκάς Παναγιώτου μια εξαετία. Σε όλους οφείλω χάριτες, διότι συμπορευθήκαμε κάτω από δύσκολες συνθήκες και για τον λόγο, ότι εμείς έπρεπε να εξασφαλίσουμε κάθε χρόνο τους πόρους για τις δαπάνες λειτουργίας και τους μισθούς των Καθηγητών από τα δίδακτρα που ορίζονταν από το Υπουργείο Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας και το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας.

2 Σχεδιασμός Θεολογικής Σχολής της Εκκλησίας της Κύπρου από τον Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ. κ. Νικηφόρο

Γύρω στο 2002 ο Ηγούμενος και νυν Μητροπολίτης Κύκκου και Τηλλυρίας κ. κ. Νικηφόρος συνέλαβε την ιδέα να ιδρύσουμε στην Κύπρο μια Θεολογική Σχολή υψηλών προδιαγραφών, στο πρότυπο των Θεολογικών Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, με προσθήκη και έμφαση στον πολιτισμό, και ανέλαβα προσωπικά τον όλο συντονισμό του σχεδιασμού της υλοποίησης του Προγράμματος της Θεολογικής Σχολής της Εκκλησίας της Κύπρου.

Τον όλο σχεδιασμό των κτηριακών εγκαταστάσεων και των σχεδίων, καθώς και την οικονομικοτεχνική μελέτη, ανέλαβε ο διακεκριμένος Καθηγητής της Πολυτεχνικής Σχολής Θεσσαλονίκης Δημήτριος Ψωινός. Την οργάνωση, το πρόγραμμα και τον κανονισμό λειτουργίας της Σχολής αναλάβαμε ο υπογράφων, ως γενικός συντονιστής του έργου, υπό την καθοδήγηση του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Μιχάλη Παπαδόπουλου, και των Καθηγητών Βλάση Φειδά, Γεωργίου Ματζαρίδη, Αντωνίου – Αιμιλίου Ταχιάου, Ιωάννη Καραβιδόπουλου, Νίκου Ζαχαρόπουλου και Ιωάννη Ταρνανίδη. Τόπος ανέγερσης της Θεολογικής Σχολής της Εκκλησίας της Κύπρου ορίστηκε το Πολιτιστικό Κέντρο του Κύκκου στον Αρχάγγελο. Όλα τα σχέδια ολοκληρώθηκαν και παραδόθηκαν στον Κύκκου Νικηφόρο το 2004, σε πέντε τόμους, οι οποίοι

διελάμβαναν την όλη οικονομικοτεχική και οργανωτική δομή μιας Θεολογικής Σχολής υψηλών επιστημονικών και ακαδημαϊκών προδιαγραφών με έμφαση στη Θεολογία και τον Πολιτισμό, νοουμένου ότι το διεθνούς φήμης Μουσείο της Μονής Κύκκου και τα εργαστήρια Συντήρησης Έργων Τέχνης της Μονής θα περιλαμβάνονταν στο πλαίσιο έρευνας της νέας Σχολής.

Σήμερα το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας είναι υπό την αιγίδα του Μητροπολίτη Κύκκου, ενώ ο Μητροπολίτης Λεμεσού συνεργάζεται με μεταπτυχιακούς φοιτητές και διδακτορούχους κάθε χρόνο με συντονιστή τον Αρχιμ. π. Φιλόθεο. Ο Μητροπολίτης Ταμασού είναι υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Θεολογίας και οι Επίσκοποι Νεαπόλεως και Αμαθούντος είναι μεταπτυχιακοί φοιτητές, καθώς και σεβαστός αριθμός Ιεραρχών της Εκκλησίας της Ελλάδος και της Κύπρου.

Έδρα του Τμήματος Θεολογίας είναι το Μετόχι του Κύκκου (Αγίου Προκοπίου, Λευκωσία), στο οποίο ο Μητροπολίτης Κύκκου Νικηφόρος παραχώρησε δωρεάν χώρους γραφείων και σχετικές υπηρεσίες, όπου στεγάζεται το γραφείο του Προέδρου Καθηγητή Χρήστου Οικονόμου, των Καθηγητών και η Γραμματεία. Σημειώνουμε ότι από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Τμήματος Θεολογίας αποφοίτησαν πλέον των τετρακοσίων (400) Μεταπτυχιακών Φοιτητών και πέρα των πενήντα (50) Διδακτορούχων από την Κύπρο και την Ελλάδα, οι πλείστοι από τους οποίους είναι διαφόρων ειδικοτήτων, πλέον της Θεολογίας. Σημειώνουμε ότι τόσο το Μεταπτυχιακό όσο και το Διδακτορικό Πρόγραμμα του Τμήματός μας είναι αξιολογημένα και πιστοποιημένα από την ανώτατη ανεξάρτητη Ακαδημαϊκή Αρχή του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου το ΔΙΠΑΕ και αναγνωρίζεται από το ΔΟΑΤΑΠ Ελλάδος.

3 Κέντρα μάθησης στον ελλαδικό χώρο

Το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας σε συνεργασία με τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερώνυμο και τον Αρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Ειρηναίο, οργάνωσε Κέντρα Μάθησης, τα οποία λειτουργούν στα εξ αποστάσεως προγράμματα του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, σε συνεργασία με Ιερές Μητροπόλεις της Ελλάδος:

α Ιερά Μητρόπολη Λαγκαδά, στον Λαγκαδά Θεσσαλονίκης. Ξεκίνησε με τη συνεργασία του αείμνηστου Μητροπολίτη κυρού Ιωάννη και συντονιστή τον π. Αλέξανδρο Φίλιο.
β Ιερά Μητρόπολη Κηφισίας, στην Κηφισιά Αθηνών, με τη συνεργασία του Μητροπολίτη κ. Κυρίλλου και συντονιστή τον π. Γεώργιο Σταθόπουλο.
γ Ιερά Μητρόπολη Κορίνθου, στην Κόρινθο, με τη συνεργασία του Μητροπολίτη Κορίνθου κ. Διονυσίου και συντονιστή τον άγιο Κεγχρεών κ. Αγάπιο
δ Ιερά Μητρόπολη Κρήτης, με τον Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπο Κρήτης κ. Ειρηναίο και υπεύθυνο τον π. Εμμανουήλ Αντωνακάκη, με παράλληλη συνεργασία με τον Δήμο Ηρακλείου και υπεύθυνο τον τ. Αντιδήμαρχο Παιδείας Δρ Γεώργιο Βλαχάκη.

Το Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας προσφέρεται από το μεγαλύτερο ιδιωτικό Πανεπιστήμιο της Κύπρου, υπό την υψηλή επιστασία του

Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ. κ. Νικηφόρου, ο οποίος φιλοξενεί, όπως προσημειώθηκε, τα γραφεία του Τμήματος και της Γραμματείας στο Μετόχι του Κύκκου. Τον όλο σχεδιασμό, οργάνωση, ίδρυση και λειτουργία του Τμήματος ανέλαβε η ταπεινότητά μου, σε συνεργασία με εκλεκτούς Καθηγητές και την ουσιαστική συνδρομή του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Λευκωσίας κ. Φίλιππου Πουγιούττα. Το πρόγραμμα αυτό έχει συνεργάτες την Ιερά Μητρόπολη Λεμεσού, η οποία αποστέλλει κληρικούς και φοιτητές στο Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, και σχεδόν απ' όλες τις άλλες ιερές Μητροπόλεις.

4 Χρόνος σπουδών και μαθήματα

4.1. Το πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Θεολογίας περιλαμβάνει τρία εξάμηνα με αντίστοιχα μαθήματα:

Α΄ Εξάμηνο

α Βιβλικές Σπουδές

Διδάσκοντες Καθηγητές Καθηγητής Νικόλαος Ολυμπίου Παλαιά Διαθήκη
Καθηγητής Χρήστος Οικονόμου Καινή Διαθήκη

β Πατερικές Σπουδές και Αγιολογία

Διδάσκων Καθηγητής Καθηγητής Νίκος Νικολαΐδης
Διαλέξεις Καθηγητής Συμεών Πασχαλίδης

γ Εκκλησιαστική Ιστορία, Ελλάδας, Κύπρου και Βαλκανικών χωρών

Διδάσκοντες Καθηγητές Καθηγητής Αθανάσιος Καραθανάσης
Καθηγητής Μιχαήλ Τρίτος

δ Παιδαγωγική και Φιλοσοφία της Παιδείας

Διδάσκοντες Καθηγητές Καθηγητής Ιωάννης Κογκούλης
Δρ. Παιδαγωγικών Νίκος Ορφανίδης

Β΄ Εξάμηνο

α Δογματική, Διορθόδοξοι, Διαχριστιανικοί διάλογοι

Διδάσκων Καθηγητής Καθηγητής Νίκος Νικολαΐδης

β Ποιμαντική, Χριστιανική Ηθική, Κοινωνιολογία, Ιεραποστολή

Διδάσκοντες Καθηγητές Καθηγητής Απόστολος Νικολαΐδης
Μητροπολίτης Ναϊρόμπι Μακάριος Τηλλυρίδης
Διαλέξεις Καθηγητής π. Αθανάσιος Γκίκας

γ Θρησκειολογία και Διαθρησκειακοί Διάλογοι

Διδάσκοντες Καθηγητές Καθηγητής Κωνσταντίνος Δεληκωσταντής
Καθηγητής Χρήστος Οικονόμου
Διαλέξεις Καθηγητής Απόστολος Κραλίδης

δ Λατρεία, Υμνολογία, Χριστιανική Τέχνη, Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Διδάσκοντες Καθηγητές Καθηγητής Αθανάσιος Βουρλής
Καθηγητής Νίκος Γκιολές
Δρ. Κανονικού Δικαίου Γιώργος Βλαχάκης
Δρ. Αρχαιολογίας Φωτεινή Δράκου
Διαλέξεις Καθηγητής Θεόδωρος Γιάγκου
Διαλέξεις Καθηγητής Παναγιώτης Σκαλτσής

Γ΄ Εξάμηνο

Εκπόνηση Διπλωματικής εργασίας υπό την εποπτεία του Καθηγητού της κάθε ειδικότητας και εξέταση ενώπιον τριμελούς Επιτροπής Καθηγητών του αυτού ή συναφούς γνωστικού αντικειμένου.

Όπως γίνεται αντιληπτό, από τα όσα αναφέραμε παραπάνω, το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών και Διδακτορικών Σπουδών του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας καλύπτει όλα τα γνωστικά αντικείμενα της επιστήμης της Θεολογίας, με υπευθύνους και διεθνώς αναγνωρισμένους Καθηγητές για το κάθε αντικείμενο της Θεολογίας. Σημειώνουμε, ότι διοργανώνονται Διεθνή Συνέδρια τόσο στην έδρα του Πανεπιστημίου Λευκωσίας όσο και στις έδρες των Κέντρων Μάθησης του Τμήματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε ειδικό μάθημα της Επιστημονικής Μεθοδολογίας, το οποίο διδάσκεται στην έναρξη διδασκαλίας του κάθε μαθήματος από τον αρμόδιο Καθηγητή για την ειδικότητά του και το Γ΄ Εξάμηνο γίνονται σχετικές διαλέξεις Επιστημονικής Μεθοδολογίας και δίνονται οδηγίες και λύσεις αποριών που συναντούν στη Διπλωματική εργασία τους, από ειδικό Καθηγητή.

4.2. Το Διδακτορικό Πρόγραμμα του Τμήματος Θεολογίας είναι αξιολογημένο και πιστοποιημένο από τον Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης της Κυπριακής Δημοκρατίας και το ανάλογο Σώμα, ΔΟΑΤΑΠ Ελλάδος. Διαρκεί τρία (3) χρόνια και περιλαμβάνει θέματα από τα γνωστικά αντικείμενα της Θεολογίας. Το θέμα και η ερευνητική πρόταση πρέπει να δηλώνουν και την πρωτοτυπία της μελέτης και ο υποψήφιος θα καθοδηγείται καθόλη τη διάρκεια της εκπόνησης της Διδακτορικής του Διατριβής από ειδικό καθηγητή, ο οποίος υπηρετεί το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Παράλληλα ορίζεται και τριμελής Επιστημονική Επιτροπή, η οποία, συγχρόνως με τον Σύμβουλο καθηγητή, καθοδηγούν τον υποψήφιο προς τη σωστή κατεύθυνση και εμπλουτίζουν το ερευνητικό του έργο.

Μετά την τριετή έρευνα του υποψηφίου, ορίζεται ένας εσωτερικός αξιολογητής του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας ή άλλου Τμήματος συναφούς γνωστικού αντικειμένου και ένας εξωτερικός αξιολογητής από Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια για τη μελέτη της Διατριβής και εξέταση του υποψηφίου. Αν η αξιολόγηση είναι θετική, ο υποψήφιος λαμβάνει το Διδακτορικό του Δίπλωμα ή αν δεν πληροί τους όρους παραπέμπεται για διορθώσεις ή απορρίπτεται.

5 Στόχοι και προοπτικές του Τμήματος Θεολογίας

Στόχος του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας είναι η μελέτη όλων των γνωστικών αντικειμένων της Επιστήμης της Θεολογίας και η συγκριτική παρουσίασή τους με τις άλλες συναφείς Επιστήμες των Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, στις οποίες ανήκει και η Θεολογία, και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, τα οποία μπορούν να έχουν σχέση με επιμέρους θέματα της θεολογικής επιστήμης.

Με αυτές τις προοπτικές και το υψηλό επίπεδο των διδασκόντων καθηγητών, οι οποίοι διαθέτουν διεθνές κύρος, το Τμήμα Θεολογίας προσφέρει στην Επιστήμη της Θεολογίας στην Κύπρο και την Ελλάδα, πολύτιμο υλικό για πλήθος θεμάτων που απασχολούν τη σύγχρονη έρευνα σε πολύ μεγάλο αριθμό Μεταπτυχιακών φοιτητών και Διδακτόρων της Θεολογίας. Αυτό αποτελεί μια τεράστια προσφορά στην Εκκλησία της Κύπρου και της Ελλάδας, οι οποίες χωρίς την παραμικρή οικονομική επιβάρυνση έχουν στους κόλπους τους καταξιωμένους επιστήμονες, όλων των γνωστικών αντικειμένων της Θεολογίας. Αυτό επιβεβαιώνει το γεγονός, ότι εκτός της Εκκλησίας δεν υπάρχει Θεολογία, αλλά και Εκκλησία χωρίς Θεολογία δεν νοείται.
Από της θέσης αυτής θέλουμε να εκφράσουμε θερμές ευχαριστίες στον Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας, γιατί ανέλαβε το όλο Θεολογικό Πρόγραμμα υπό την αιγίδα του, τον Μητροπολίτη Λεμεσού κ. Αθανάσιο για την άμεση συνεργασία του με το Πρόγραμμα, καθώς και όλους τους Μητροπολίτες και

Επισκόπους της Εκκλησίας της Κύπρου, οι οποίοι συνεργάζονται με το Τμήμα Θεολογίας. Επίσης, δεν παραλείπουμε τις ευχαριστίες μας στους Αρχιεπισκόπους Αθηνών κ. Ιερώνυμο και Κρήτης κ. Ειρηναίο για τη συμβολή τους, καθώς επίσης και τον αείμνηστο Μητροπολίτη Λαγκαδά κυρό Ιωάννη, Κηφισίας κ. Κύριλλο, Κορίνθου κ. Διονύσιο και τον πάσχοντα Ηγούμενο Βατοπαιδίου κ. Εφραίμ για την προσφορά υποτροφιών σε φοιτητές, οι οποίοι είχαν ανάγκη οικονομικής ενίσχυσης. Ευχόμαστε το συντομότερο δυνατό να ανακάμψει και να επανέλθει στα καθήκοντά του, για να συνεχίσει το έργο της προσφοράς του στην Οικουμενική Ορθοδοξία.
Ιδιαίτερες, όμως, ευχαριστίες οφείλουμε στους λαμπρούς καθηγητές, οι οποίοι εκθύμως ανέλαβαν την διδασκαλία του γνωστικού τους αντικειμένου, αλλά και το πλήθος των Μεταπτυχιακών φοιτητών και Διδακτορούχων, οι οποίοι φοιτούν ή φοίτησαν στο Τμήμα Θεολογίας με απόλυτη επιτυχία.

Όταν πρωτοξεκινήσαμε αυτό το έργο, είχαμε απόλυτη συναίσθηση των λόγων του Γαμαλιήλ, ο οποίος συμβούλευσε σοφά τα μέλη του Ιουδαϊκού Συνεδρίου για το έργο των Αποστόλων. Τόνισε, λοιπόν, ότι, αν αυτό που σκέπτονται και κάνουν οι Απόστολοι προέρχεται από ανθρώπινη δύναμη, θα διαλυθεί μόνο του. Αν όμως προέρχεται από τον Θεό, δεν θα μπορέσουν να το διαλύσουν τα μέλη του Συνεδρίου και θα κινδυνεύσουν να βρεθούν στο τέλος και θεομάχοι: «Ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ

ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μή ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε» (Πράξ. 5,38-39).

Έχοντας, λοιπόν, αυτή την εμπειρία των Αποστόλων, συνεχίζουμε το έργο μας αυτό συνειδητά και χωρίς καμία ανταμοιβή από την Εκκλησία της Κύπρου και της Ελλάδας. Τέλος, πιστεύουμε ότι αυτό που κάνουμε επιβεβαιώνει τα λόγια των Αποστόλων Παύλου και Βαρνάβα, που απηύθυναν στην Εκκλησία της Αντιόχειας· «Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ᾽ αὐτῶν» Πράξ. 14,27). Διηγήθηκαν με απλά λόγια, όσα είχε κάνει ο Θεός μ’ αυτούς. Οι Απόστολοι, όπως και οι διδάσκαλοι και καθηγητές της Θεολογίας της Εκκλησίας, γνωρίζουν ότι το έργο που κάνουν, το κάνει ο Θεός μ’ αυτούς. Αυτό σημαίνει Ορθόδοξη Θεολογία, επιστήμη της Θεολογίας, κατήχηση και ιεραποστολή στον σύγχρονο κόσμο και μια φωτισμένη παιδεία.

Την Εκκλησία της Κύπρου, της ιδιαίτερης πατρίδας μου, υπηρετούμε από το 1990 με την ιδιότητα του καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κατόπιν προσκλήσεως των εκάστοτε Αρχιεπισκόπων. Αναλάβαμε την προεδρία της Επιστημονικής Επιτροπής της Κριτικής έκδοσης των έξι τόμων των Συγγραμμάτων του Αγίου Νεοφύτου, με Γενικό Συντονιστή τον αείμνηστο π. Αλέξιο, την αντιμετώπιση της κρίσης των Παγκρατιανών, την κρίση των Ιωσηφικών, την Μείζονα Σύνοδο για την άστοχη εκδίκαση ανύπαρκτων κατηγοριών εναντίον του Μητροπολίτη Αθανασίου, στις Αρχιεπισκοπικές εκλογές, όπου αναδείξαμε τον νυν Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Β΄.

Η συμβολή μας στις Θεολογικές Σπουδές στην μαρτυρική Κύπρο μας ασφαλώς και δεν θα αποτελέσει και τον τελευταίο σταθμό της προσφοράς μας.